

Savaş Üzerine - XII*

Friedrich Engels

[“The Pall Mall Gazette” Nr. 1727, 26 Ağustos 1870]

Savaşın son iki olayı şunlardır: Veliht Prens Châlons’a saldırıyor ve Mac-Mahon tüm ordusunu Reims’den geriye çekiyor; nereye henüz belli değil. Fransa’dan gelen haberlere göre Mac-Mahon, savaşın çok yavaş ilerlediği; muharebenin sonucunu hızlandırmak için Bazaine’i kuşatmadan kurtarmak üzere hali hazırda Reims’den yürüyüşe geçmesi gerektiği görüşündedir. Bu ise olayları gerçekten daha da hızlandırabilir ve duruma göre nihai bir krize yol açabilir.

Çarşamba günü makalemizde Mac-Mahon’un emrindeki asker sayısının 130 bin ile 150 bin arasında olduğunu tahmin etmiştik; buradaki varsayımımız Paris’teki tüm askeri birliklerin onunla birleşecek olmalarıydı. Onun Châlons’da kendi askeri birliklerinden ve Faily’den geriye kalanlara komuta edebildiğini, keza Douay’in her iki tümenin de Châlons’da olduklarını -ki buraya, şimdi öğrendiğimiz üzere, Paris üzerinden dolambaçlı bir yoldan trenle gelmişler- varsaymakta haklıydık; ayrıca donanma birlikleri ve Baltık kolordularının diğer kısımları da Châlons’daydılar. Ama şimdi öğreniyoruz ki, Paris’i çevreleyen surlarda hâlâ piyade taburları var, Mac-Mahon ve Frossard’ın ekibinden bir kısmı, özellikle süvariler, yeniden kurulmak üzere Paris’e geri çekilmişler ve Mac-Mahon’un elinde sadece 80 bin düzenli birlik varmış. Bundan dolayı tahminimizi 25 bin adam daha azaltıp, Mac-Mahon’un kuvvetlerinin en fazla 110 bin ile 120 bin arasında olduğunu varsayabiliriz ki bunların da tahminen üçte biri eğitimsiz

* Bu yazı Almanca aslından Türkçe’ye Kurtar Tanyılmaz tarafından çevrilmiştir.

adamlardan oluşuyor olsa gerek. Ve böyle bir ordu ile Mac-Mahon'un Bazain'i Metz'de kuşatmadan kurtarmak üzere yola çıktığı söyleniyor.

Şimdi, Mac-Mahon'un bir sonraki ve en dolaysız düşmanı Veliaht Prens'in ordusudur. Onun öncü birliği, bize Bar-le-Duc'ten çekilen telgraftaki bilgiye göre 24 Ağustos'ta Châlons'un bir önceki barınağını ele geçirmişti. Buradan, orada zamanında ana karargâhın bulunduğunu çıkarsayabiliriz. Mac-Mahon'un Metz'e doğru bir sonraki güzergâhı Verdun üzerindedir. Reims'den Verdun'e nerdeyse dümdüz olan karayolunun uzunluğu tam 70 mildir (112 km), Ste. Ménehould üzerinden giden geniş karayolunun uzunluğu ise 80 mili (120 km) aşkındır. Bu sonuncu güzergâh üstüne üstlük Châlons karargâhı üzerinden, yani Alman savaş hattından geçmektedir. Bar-le-Duc ile Verdun arasındaki mesafe 40 milden (64 km.) daha az tutmaktadır.

Bu durumda Veliaht Prens'in ordusu, Mac-Mahon'un yürüyüşüne -eğer o Verdun'e belirtilen yollardan birini kullanarak varmaya kalkarsa- sadece yan taraftan saldırmakla kalmayacak, aynı zamanda Maas nehrini geçebilecek ve Verdun ile Metz arasındaki diğer iki Alman ordusuyla da birleşebilecektir; üstelik Mac-Mahon, Verdun'den hareketle sağdaki Maas üzerinden saldırıya geçmeden çok daha önce. Ve Veliaht Prens Vitry-le-François'ya kadar ilerleyseydi veya sırf birliklerini genişletilmiş yürüyüş hattından daha sıkılaştırmak için bir güne ihtiyaç duysaydı bile, bunların hepsinde hiçbir şey değişmezdi; aralarındaki mesafe farkının onun lehine olduğu o kadar bariz ki.

Bu şartlar altında, Mac-Mahon'un belirtilen yollardan birini kullanıp kullanmayacağından veya aniden Veliaht Prens'in dolaysız faaliyet alanından geriye çekilip, Reims'den Vouziers, Grand-Pré ve Varennes üzerinden Verdun'e ya da Vouziers üzerinden -burada Maas nehrini geçerek güneydoğuda bulunan Metz'e yürüyüşe geçebileceği- Stenay'e giden karayolunu tercih edip etmeyeceğinden şüphe duyulabilir. Yine de bu ona, nihai yenilgiyi iki misli kaçınılmaz kılmak üzere anlık, geçici bir fayda sağlardı. Her iki savaş cephesi daha da uzun dolambaçlı yollar anlamına gelmektedir ve Veliaht Prens'e, kuvvetlerini Metz'in öndekilerle birlikte birleştirmek ve böylece Mac-Mahon ile Bazaine'in her ikisine de ezici bir sayısal üstünlükle karşı koyabilmek bakımından daha fazla zaman kazandıracaktır.

Mac-Mahon Metz'e varmak için hangi yolu seçerse seçsin -dahası, ona karşı ya kendi başına ya da diğer Alman ordularıyla birlikte mücadele etme seçeneği bulunan- Veliaht Prens'i sarsamaz. Dolayısıyla şurası açıktır ki, Mac-Mahon'un Bazaine'i kuşatmadan kurtarmak üzere yaptığı yürüyüş Veliaht Prens'i tamamen ıskartaya çıkartmadıkça büyük bir hata olacaktır. Metz'e varmak için izleyebileceği en kısa, en hızlı ve en güvenli yol Alman Üçüncü Ordusu'nun ortasından geçmektir. Aynı Veliaht Prens'in onu aldattığı tarzda, muzaffer ordusunu bir kama gibi onunla diğer iki Alman ordusunun arasına sokabilmek amacıyla doğruca onların üzerine yürüyebilse, onlara karşılaştığı yerde saldırabilse, onları

vurabilse ve onları birkaç gün boyunca güneydoğu yönüne sürebilseydi, o zaman ve sadece o zaman Metz'e varmak ve Bazain'i kurtarmak fırsatı olurdu. Ancak bunu yapabilmek için kendisini yeteri kadar güçlü hissetseydi, bundan kesinlikle emin olabiliriz ki, hemen yapardı. Böylece Reims'den geri çekiliş başka bir boyut kazanıyor. Geri çekiliş Bazain'i Steinmetz ve Friedrich Karl'dan kurtarma denemesi olmaktan daha çok Mac-Mahon'u Velihaht Prens'ten kurtarma denemesidir. Ve söz konusu bakış açısına göre bu, yapılabilecek olanların en kötüsüdür. Böylece Paris'le olan tüm doğrudan bağlantılar düşmana terk edilmiş, Fransa'nın elindeki en son birlikler merkezden çepere geri çekilmiş ve düşmanın hali hazırda bulunduğu yere kıyasla kasıtlı olarak merkezden daha uzağa yerleştirilmiş olacak. Böyle bir hareket eğer üstün güçlerle yürütülebilecek olsa haklı bulunabilir. Ama burada söz konusu harekete umutsuzca daha zayıf güçlerle ve nerdeyse kesin gözüyle bakılabilecek bir yenilgi hesaba katılarak giriliyor. Bu yenilgi ne getirecek? Nerede gerçekleşirse gerçekleşsin, örselenmiş ordudan geriye kalanları Paris'ten çıkartıp tarafsız bir bölgeye sıkıştırılabileceği veya teslim olmaya zorlanabileceği Kuzey sınırına sürecektir. Eğer Mac-Mahon bahsedilen hareketi gerçekten yapmış olsa, bu durumda ordusunu kasten, Napolyon'un Prusya ordusunu Jena'da 1806'da Thüringen ormanının güney ucunda yaptığı bir kanat saldırısı ile getirdiği konumun aynısına getirmiş olur.

Sayıcı ve moral açıdan zayıf bir ordu, yenilgiden sonra tek geri çekilme hattının dar bir arazi şeridinden geçerek tarafsız bir bölgeye veya denize götürdüğü bir konuma kasten getirilmiş olacak. Napolyon bu yoldan Stettin'e onlardan önce ulaşarak Prusya'yı teslim olmaya zorlamıştı.¹ Mac-Mahon'un birlikleri Mézières ve Charlemont-Given arasında Belçika'nın içlerine uzanan dar Fransız arazi şeridine yönelmek zorunda kalacaklar.² En iyi durumda, kuzeyde yer alan, her durumda zararsız olacak Valenciennes, Lille vd. kalelerden kurtulabilirler. O zaman Fransa işgalcilerin gücüne teslim olacaktır.

Tüm plan öyle gafilce görünüyor ki, ancak siyasi bir zorunluluk buna yol açmış olabilir. Başka bir şeyden daha ziyade bir intihar saldırısını (*coup de désespoir*) andırıyor. Öyle görünüyor ki, Paris'e gerçek durumu bildirmeden sanki herhangi bir şey yapılmış, herhangi bir şey tehlikeye atılmış olmalı. Bu bir stratejinin değil, olsa olsa düzensiz birliklere karşı savaşmaya alışmış bir "Algérien"nin

1 I. Napolyon'un Prusya karşısında 14 Ekim 1806'da Jena ve Auerstedt'de kazandığı zaferden sonra Napolyon'un öncü birlikleri Prusyalıları geri çekilmeleri esnasında yakaladılar ve böylece Stettin'e ulaşma ve Oder nehrini geçme imkânını ellerinden aldılar. 29 Ekim'de Fransızlar Stettin'e girdiler. Yenilen Prusya ordusundan geriye kalanlar teslim olmak zorunda kaldılar.

2 Engels'in bahsettiği arazi şeridinin güney sınırında, onun öngördüğü gibi Prusyalıların Mac Mahon komutasındaki Fransız ordusunu 1 ve 2 Eylül 1870'de ağır bir yenilgiye uğratacakları **Sedan kasabası** yer almaktadır. Prusyalılar Fransızların geri çekilişlerinin önünü kestikten sonra onları teslim olmaya zorlayabildiler. Böylece Engels sadece Sedan felaketinin gerçekleşme olanağını değil, aynı zamanda bunun nerede vuku bulmak zorunda olduğunu da tam isabetle öngörmüş oldu.

(Cezayirli'nin) planıdır;³ bir askerın değil, olsa olsa son 19 yılda Fransa'da yaygınlaşmış türden siyasi ve askeri maceraperestlerin planıdır. Bu kararı haklı kılmak için Mac-Mahon'un söylediği rivayet edilen kelimeler bununla tamamen örtüşmektedir. O Bazaine'in yardımına koşmasa "insanlar ne der?" Evet ama, o, kendisini Bazaine'in düştüğü durumdan daha da kötü bir duruma düşürecek idiyse, "insanlar ne der?" Bu, yeni baştan bütünüyle İkinci Cumhuriyet'tir! Gösteriş yapmak, yenilgileri gizlemek, en önemli olan bu! Napolyon bütün yumurtaları bir sepete koydu ve kaybetti ve şimdi şansın 1'e 10 onun aleyhine olduğu durumda, Mac-Mahon yine "ya hep ya hiç"i (*va banque*) oynamaya soyunuyor. Fransa ne kadar erkenden bu adamlardan kurtulursa o kadar iyi. Bu onun tek umudu.

3 "Cezayirliiler" veya "Afrikalılar" diye Fransa'da askeri kariyerlerini, bağımsızlıkları için savaşılan Cezayirli kabilelere karşı sömürge savaşlarında yapmış olan Fransız general ve subaylara deniyordu. Mac Mahon Cezayir valisi olarak bu savaşlara doğrudan katılmıştı. Fransızlar Cezayirli kabileleri baskına uğratmış, en barbar biçimlerde boyun eğmek zorunda bırakmış ve en acımasız şekilde imha etmişlerdi.